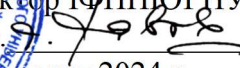

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
КАФЕДРА КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ТА КРИМІНАЛІСТИКИ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор ІФННЮІ НУ «ОЮА»
проф. Роман САВЧУК
«23» вересня 2024 р.

ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

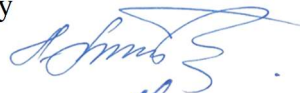
**КРИМІНАЛІСТИКА
ОК 24**

рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
ступінь вищої освіти	бакалавр
галузь знань	08 Право
спеціальність	081 Право
освітня програма	Право

Розробник програми: к.ю.н., доц. Савченко Василь Антонович

Затверджено на засіданні кафедри кримінального процесу та криміналістики
(протокол № 1 від 30.08.2024 р.)

В.о.завідувача кафедри кримінального процесу
та криміналістики

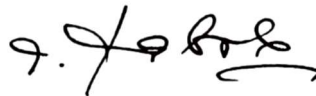
Віталій ЮРЧИШИН

Начальник навчального відділу

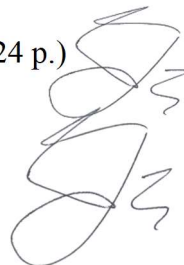
Ірина ЯЦКІВ

Гарант освітньої програми

Роман САВЧУК

Науково-методична рада (протокол № 1 від 02.09 2024 р.)
Голова науково-методичної ради

Олег БЕЗНОСЮК

Заступник директора

Олег БЕЗНОСЮК

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Анотація

Криміналістика є однією з основних учбових дисциплін, яку вивчають студенти-юристи всіх форм навчання. Глибоке засвоєння її необхідне для успішної діяльності випускника юридичного вузу. Міцні знання криміналістики вкрай необхідні слідчому, особі, яка проводить дізнання, прокурору, судді і адвокату, нотаріусу та а іншим фахівцям.

Навчальна дисципліна «Криміналістика» складається з 4 основних розділів: «Теоретичні основи криміналістики», «Криміналістична техніка», «Криміналістична тактика», «Криміналістична методика».

Студенти набувають базових знань щодо поняття, суті і завдань криміналістики; загальних положень криміналістичної техніки, основ габітоскопії, зброєзнавства, слідознавства, одорології; основ встановлення виконавця і засобів виконання письмових документів, основ інформаційного забезпечення боротьби зі злочинами; загальних положень криміналістичної тактики, зокрема тактики огляду, обшуку, пред'явлення для впізнання, слідчого експерименту; загальних положень методики розкриття та розслідування злочинів, в тому числі методики розкриття та розслідування вбивств та заподіянням тілесних ушкоджень людині, розкриття та розслідування статевих злочинів, розкриття та розслідування крадіжок, розкриття та розслідування грабежів та розбоїв, розкриття та розслідування транспортних злочинів.

1.2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета вивчення курсу передбачає засвоєння студентами системи знань, навиків і вмінь з використання криміналістичних засобів і методів для розкриття і розслідування злочинів.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Криміналістика» є вивчення студентами: поняття і структури загальної теорії криміналістики; предмета, системи і методів криміналістики; теорії криміналістичних слідів, теорії криміналістичної ідентифікації, вчення про криміналістичну реєстрацію; сучасних техніко-криміналістичних засобів, що використовуються при розслідуванні злочинів; основних галузей криміналістичної техніки (дактилоскопія, балістика, почеркознавство та ін.), способів виявлення, огляду, фіксації, та дослідження різноманітних слідів; класифікації та основних характерних ознак холодної та вогнепальної зброї; основних положень з дослідження письма і почерку людини, а також її підпису; основних способів підробки документів та методів їх виявлення; загальних положень про криміналістичну ситуацію, криміналістичну версію і криміналістичне планування; тактичних прийомів та організаційних форм проведення окремих слідчих (розшукових) дій, їх належної фіксації; поняття і структури криміналістичної характеристики злочинів; методів планування та організації розслідування окремих видів злочинів.

3. ТЕМАТИЧНИЙ ВИКЛАД ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Поняття і система криміналістики.

Розкриття суті кожної зі складових частин визначення поняття криміналістики. Загальна характеристика стадій боротьби зі злочинами. Сутність попередження, виявлення, припинення, розкриття і досудового розслідування злочинів, судового розгляду кримінальних справ, виконання судового рішення і роботи з особами до зняття чи погашення судимості як стадій процесу боротьби зі злочинами. Стислий аналіз відображення цих стадій в існуючих визначеннях поняття криміналістики.

Загальна характеристика стану відображення у перебігу визначення поняття криміналістики складових частин методики боротьби зі злочинами. Сутність гласних технічних засобів та загальні прийоми їх застосування, тактичних прийомів проведення окремих процесуальних чи гласних позапроцесуальних дій або їх комбінацій та гласних методичних рекомендації як складових частин криміналістичної методики боротьби зі злочинами, їх відмінність від складових частин ординатичної методики.

Сутність криміналістичної (доказової, орієнтовної) та ординатичної інформації, співвідношення і взаємозв'язок між ними у перебігу боротьби зі злочинами.

Поняття й різновиди особистих джерел інформації. Свідок (очевидець), потерпілий, запідозрюваний (обвинувачений, підсудний, засуджений, в'язень), цивільний позивач, цивільний відповідач та експерт (спеціаліст) як особисті джерела інформації.

Сутність та основні групи речових джерел інформації. Поняття й різновиди речових джерел інформації-трасосубстанцій. Загальна характеристика параречових, латентноречових, речових, мікроречових, ультрамікроречових та ультраречових доказів. Відмінність латентнооб'єктів від латентноречових доказів, їх співвідношення з іншими різновидами трасосубстанцій.

Стислий аналіз відображення джерел інформації у перебігу визначення поняття криміналістики.

Стисла характеристика основних процесуальних і позапроцесуальних дій по отриманню інформації від особистих джерел у перебігу боротьби із злочинами.

Визначення поняття криміналістики як науки і навчальної дисципліни, її місце серед інших галузей юридичної науки у відповідності із їх новітньою систематизацією на окремі групи й підгрупи. Загальна характеристика першої й другої концепції визначення поняття криміналістики.

Співвідношення поняття криміналістики і кримінально-процесуальної науки, з іншими процедурними юридичними науками. Сутність ординатичного регламенту як різновиду процедурних юридичних наук, його поняття і завдання.

Можливості вдосконалення існуючої концепції інформації, що має значення для боротьби з будь-якими правопорушеннями. Основні напрямки використання основних (прямих, непрямих) доказів, допоміжних доказів, орієнтовної і хибної інформації у перебігу боротьби із злочинами.

Співвідношення криміналістики із кримінальним правом, а також з іншими базисноантиделіктними юридичними науками у відповідності із другою концепцією її поняття.

Загальна характеристика співвідношення поняття криміналістики і кримінології, юридичної психології, юридичної медицини та інших допоміжних юридичних наук.

Тема 2. Періодизація розвитку криміналістики. Становлення та сучасний стан криміналістики в Україні

Основні періоди розвитку вітчизняної криміналістики. Загальна характеристика першого періоду – періоду зародження, накопичення і розвитку криміналістичних знань в межах кримінального права і процесу.

Стислий огляд другого періоду – періоду первісного формування уявлень про назву, поняття і систему криміналістики як самостійну науку, її місце у системі інших наук.

Характерні ознаки третього періоду – періоду стабілізації уявлень про поняття і систему криміналістики, її місце поміж інших наук.. Огляд основних ознак четвертого періоду – періоду формування в основному уявлень про поняття і систему криміналістики, її місце поміж інших наук.

Сутність п'ятого періоду – періоду остаточного формування уявлень про поняття і систему криміналістики, її місце поміж інших наук щодо здійснення боротьби зі злочинами, а також шостого періоду розвитку вітчизняної криміналістики – періоду остаточного формування уявлень про поняття і систему криміналістики, її місце поміж інших наук щодо боротьби зі всіма правопорушеннями та захисту певних державних інтересів.

Розвиток криміналістики в Україні. Внесок українських вчених в розвиток криміналістичної науки. Система криміналістичних закладів в Україні.

Основні сучасні напрямки і школи в розвитку криміналістики. Рівень теоретичних і технічних розробок в криміналістиці.

Система криміналістики та її основні галузі. Основні тенденції і перспективи в розвитку криміналістичної науки.

Сучасний стан і проблеми криміналістики в Україні.

Тема 3. Загальні положення криміналістичної техніки.

Поняття, завдання, джерела та основні категорії техніки як частини навчального курсу криміналістики.

Форми дослідження речових джерел інформації. Сутність, завдання і суб'єкти огляду, особистого та експертного дослідження речових джерел

інформації. Обґрунтування необхідності визнання особистого дослідження як процесуальної дії, порядку її проведення. Співвідношення особистого і поза-експертного дослідження за суб'єктами, завданнями і формою проведення, значенням їх, результатів.

Система техніки як частини криміналістики, її основні розділи, галузі й теми. Загальна характеристика основних галузей криміналістичної техніки, сутність їх статусу як часткового криміналістичного вчення.

Поняття та основні різновиди технічних засобів роботи з особистими й речовими джерелами інформації. Класифікація цих технічних засобів за призначенням. Комплекти технічних засобів роботи з особистими й речовими джерелами інформації.

Технічні засоби і методи знаходження, фіксації, вилучення, пакування, зберігання й транспортування речових джерел інформації.

Основні технічні засоби й методи особистого дослідження речових джерел інформації.

Сучасні експертні технічні засоби й методи дослідження речових джерел інформації.

Загальні й спеціальні комплекти технічних засобів. Склад чемодана прокурора-криміналіста, чемодан експерта-криміналіста органів внутрішніх справ.

Найважливіші методи криміналістичного дослідження. Загальна характеристика фізичних методів: мікроскопія, люмінесценція, лазерна маспектроскопія, рентгеноструктурний, радіоактиваційний, нейтронно-активаційний, атомно-абсорбційний, радіовуглецевий і газовий аналіз, фоноакустичні та деякі інші методи.

Основні хімічні і фізико-хімічні методи: тонкошарова й газова хроматографія, полярографія, спектральний емісійний та абсорбційний аналіз.

Використання біологічних (ботанічні, ветеринарні, іхтіологічні, орнітологічні тощо) та інших спеціальних методів у перебігу криміналістичного дослідження речових джерел інформації.

Тема 4. Основи габітоскопії.

Габітоскопія як часткове вчення і галузь техніки, розподіл його положень у системі навчального курсу криміналістики. Стислий огляд наукових основ встановлення людини за ознаками зовнішності.

Поняття і властивості ознак зовнішності людини. Загальна характеристика індивідуальності, відносної стійкості, рефлексивності і наочності ознак зовнішності людини. Сутність об'єктивних і суб'єктивних відображень ознак зовнішності людини.

Значення відображення ознак зовнішності людини у вигляді уявних образів, фотознімків, кінозапису, відеозапису, рентгенівських знімків, залишок кісток (перш за все лицевої частини черепа), післясмертних масок і зліпків із обличчя у перебігу проведення різних форм ідентифікації особи за

цими ознаками.

Загальні відомості про сучасні можливості встановлення людини за ознаками зовнішності методами словесного портрета і суб'єктивного портрета, пластичної і графічної реконструкції обличчя загиблої людини по черепу і за допомогою фотопортретного методу із використанням фотокарток обличчя людини.

Поняття ознак зовнішності людини, їх класифікація за характером прояву. Сутність та огляд загально фізичних ознак зовнішності людини. Значення статі, віку та антропологічного типу людини для її встановлення.

Анатомічні ознаки зовнішності людини. Методика опису будови тіла, голови, лоба, брів, очей, вій, носа, губ, зубів, вушних раковин, шиї, плечей, грудної клітки, спини, рук і ніг, волоссяного покриву, зморшок та інших анатомічних ознак зовнішності. Значення вказаних ознак для встановлення людини за методом словесного портрета.

Функціональні ознаки зовнішності людини. Значення звичайної пози людини, її ходи, міміки, артикуляції, жестикуляції, побутових звичок, професійних навичок, голосу і мови для встановлення людини за ознаками зовнішності.

Особливі прикмети людини: анатомічні дефекти, локальна пігментація шкіри, шрами, операційні шви, татуювання та ін. Значення особливих прикмет у встановленні людини.

Основні положення методики складення словесного портрета і суб'єктивного портрета на підставі анатомічних, функціональних та інших ознак зовнішності людини.

Загальні положення експертного встановлення людини за методом пластичної і графічної реконструкції її обличчя по черепу та іншим залишках кісток.

Тема 5. Основи слідознавства.

Слідознавство як часткове вчення криміналістики, її основні об'єкти – сліди, траси, субстанції.

Класифікація слідів за характером зв'язку із подією злочину та за сукупністю властивостей, що визначають видову їхню відмінність.

Загальна характеристика класифікації слідів, трас і субстанцій за розмірними характеристиками – макросліди, мікросліди, ультрамікросліди та ультрасліди; макротраси, мікротраси та ультрамікротраси; макросубстанції, мікросубстанції, ультрамікросубстанції та ультрасубстанції.

Поняття дактилоскопії, пороскопії та еджескопії, дискусія з приводу розширення об'єктів дактилоскопічних досліджень.

Властивості папілярних візерунків. Сутність індивідуальності, відновлення і відносної незмінності папілярних візерунків.

Технічні засоби і загальні положення методики збирання слідів людини: слідів шкіряного покриву рук, ступнів ніг, губ та іншого шкіряного покриву голови (кінчика носа, вуха, лоба тощо) та інших частин тіла людини

(колін, ліктів та ін.). Огляд фізичних методів виявлення слідів папілярних візерунків пальців рук людини: адгезії, змочування, конденсації, гальваностегії та люмінесценції.

Загальна характеристика слідів ніг людини, технічних засобів та методів їх збирання. Поняття доріжки слідів ніг людини, сутність кожного із її елементів: напрямок руху, лінія ходи, довжина правого та лівого кроку, ширина кроку й кут розвороту стопи. Особливості збирання об'ємних та поверхневих відбитків слідів ніг.

Стислий огляд технічних засобів, методів і можливостей збирання слідів зубів і нігтів людини.

Стислий огляд технічних засобів і методів збирання та особистого дослідження слідів фізичного, хімічного, фізико-хімічного та біологічного діяння.

Особливості проведення кожного з елементів збирання та особистого дослідження мікрослідів (мікротрас, мікросубстанцій).

Загальна характеристика і методика трасологічного дослідження та кожної із його частин: роздільне й порівняльне дослідження, оцінка результатів і формулювання висновків.

Тема 6. Основи зброєзнавства.

Поняття зброєзнавства як часткового вчення криміналістики. Система та об'єкти дослідження. Основні підрозділи зброєзнавства: вогнепальна зброя і боєприпаси, холодна зброя, вибухові пристрої та речовини.

Поняття вогнепальної зброї і боєприпасів. Класифікація вогнепальної зброї за призначенням. Сутність бойової, мисливської, навчальної, спортивної і міліцейської вогнепальної зброї.

Класифікація вогнепальної зброї за дією ударно-спускового механізму. Поняття автоматичної, напівавтоматичної, неавтоматичної та комбінованої вогнепальної зброї.

Загальна характеристика класифікації вогнепальної зброї за конструкцією ствола, кількістю і направленням нарізів. Сутність нарізної, гладкоствольної і комбінованої вогнепальної зброї.

Механізм пострілу та утворення слідів використання вогнепальної зброї. Поняття та ознаки слідів близького пострілу.

Загальні положення збирання, особистого та експертного дослідження слідів вогнепальної зброї. Криміналістичне значення вказаних слідів.

Поняття холодної зброї. Класифікація холодної зброї за призначенням. Сутність бойової, цивільної, мисливської і міліцейської холодної зброї.

Класифікація холодної зброї за способом і місцем виготовлення. Загальна характеристика заводської, кустарної, саморобної і атипичної холодної зброї.

Поняття вибуху, вибухових пристроїв і вибухових речовин. Класифікація вибухів за причиною їх виникнення. Сутність фізичних, хімічних, ядерних та електромагнітних вибухів. Види вибухових пристроїв і

речовин.

Загальна характеристика військових, промислових, геолого-добувних, будівничих, метеорологічних, спортивних, видовищних і саморобних вибухових пристроїв. Сутність ініціюючих, бризантних, піротехнічних, металевих і саморобних вибухових речовин.

Особливості збирання, особистого та експертного дослідження слідів використання вибухових пристроїв і речовин. Можливості використання експрес-діагностик вибухових речовин. Використання нюху позалабораторної собаки-детектора, для пошуку вибухових пристроїв і речовин.

Тема 7. Основи одорології.

Історія виникнення та основні хронологічні етапи розвитку криміналістичної одорології. Поняття і різновиди одорологічних об'єктів: запах, сліди запаху і зразки запаху, експертні об'єкти.

Природа слідів запаху людини. Фізичні властивості запаху як газоподібних речовин. Загальні відомості про летючість, розчинність, адсорбцію, розбавлення і дифузію слідів запаху людини.

Криміналістичні властивості слідів запаху людини. Загальна характеристика безупинності механізму утворення, рухомості структури і розсіювання слідів запаху, поділу і збереження у герметичній упаковці слідів та зразків запаху, відносної стійкості слідів запаху людини і незмінності зразків запаху людини, індивідуальності зразків запаху людини.

Загальна класифікація слідів запаху будь-яких речових джерел інформації за походженням. Поняття слідів власного запаху речового джерела, слідів набутого запаху речового джерела (набутого запаху речового джерела тимчасового характеру, набутого запаху речового джерела постійного характеру), слідів фонового запаху і сліди сукупного запаху речового джерела.

Спеціальна класифікація слідів і зразків запаху людини за походженням. Сутність місцевого індивідуального запаху людини, сукупного індивідуального запаху людини, супутніх запахів людини (запаху одягу, у тому числі взуття та інших предметів постійного контакту з тілом людини; запаху функціональних змін; побутового запаху; професійного запаху; запаху громадських місць; випадкового запаху), сукупного загального запаху людини, фонового запаху людини.

Поняття збирання, позалабораторного і лабораторного дослідження слідів і зразків запаху людини, оцінки і використання одорологічної інформації як етапів роботи із запахом людини у кримінальному судочинстві.

Загальні положення збирання слідів та отримання зразків запаху людини. Особливості збирання слідів запаху людини в залежності від характеру запахоносіїв та умов їх знаходження.

Загальні положення сучасної методики лабораторного одорологічного дослідження слідів і зразків запаху людини за допомогою нюху собак-детекторів. Ситуації оформлення результатів цього дослідження висновком

одорологічної експертизи чи актом іншого лабораторного одорологічного дослідження. Питання, що можуть ставитися на лабораторне одорологічне дослідження при наявності і відсутності людини, яка піддається перевірці.

Загальні положення оцінки і можливості використання одорологічної інформації у перебігу боротьби зі злочинами з криміналістичною та ординістичною метою.

Предмет дослідження та система криміналістичної одорології, її місце у системі навчального курсу криміналістики. Одорологія як часткове вчення, галузь техніки та підрозділ слідознавства і субстанціології. Розподіл положень одорології по частинах навчального курсу криміналістики.

Тема 8. Основи встановлення виконавця і засобів виконання письмових документів.

Почеркознавство як сукупність знань про встановлення виконавця рукописного тексту та підписів людини, галузь криміналістичної техніки. Наукові основи дослідження рукописів і підписів людини.

Поняття письма і почерку, співвідношення цих понять. Сутність відносної стійкості почерку людини та її значення для встановлення виконавця рукописного тексту і підпису.

Сутність і класифікація ознак писемної мови. Загальна характеристика граматичних, лексичних, фразеологічних і стилістичних ознак писемної мови, їх значення в експертному встановленні виконавця тексту. Сутність і значення топографічних ознак письма.

Поняття ознак почерку людини, їх класифікація. Сутність загальних ознак почерку: ступеня виробленості, типу, загального напрямку, розміру, нахилу, розгину і ступеня зв'язності почерку.

Часткові ознаки почерку. Загальна характеристика форми, напрямку, тривалості, кількості, безперервності, послідовності і відносного розміщення рухів як часткових ознак почерку, їх значення для встановлення виконавця рукописного тексту чи підпису.

Загальна характеристика діагностичних та авторознавчих експертних досліджень письмодokumentів. Встановлення автора тексту і вирішення у перебігу дослідження письмових текстів запитань діагностичного характеру. Встановлення приналежності тексту певному функціональному стилю мови, факту навмисного спотворення почерку, інших фактів, що характеризують умови створення письмодokumentів.

Тема 9. Основи встановлення змін змісту та інших обставин виготовлення документів.

Дослідження змін змісту та обставин виготовлення документів як часткове вчення криміналістики, розподіл його положень у системі навчального курсу криміналістики. Основні завдання дослідження змін змісту і деяких інших обставин виготовлення письмодokumentів.

Встановлення загальних обставин виготовлення письмодокументів, факту здійснення зміни змісту документів і способів його внесення, часу і засобів виготовлення письмодокументів або внесення в них змістових змін, групової приналежності матеріалів письму.

Поняття і різновиди підробки письмодокументів. Сутність і ознаки ідеальної підробки письмодокументів та інших видів документів.

Поняття матеріальної підробки рукописних та інших письмодокументів. Основні способи матеріальної підробки. Сутність дописки, підчистки, витравлення, змиву, переклейки фотокарток, заміни сторінок та інших способів матеріальної підробки письмодокументів.

Ознаки кожного із видів матеріальної підробки письмодокументів, можливості і методика їх виявлення, особистого та експертного дослідження. Криміналістичне значення ознак матеріальної підробки для встановлення різних обставин події злочину.

Значення мікрооб'єктів у встановленні ознак і різних обставин вчинення матеріальної підробки письмодокументів.

Найбільш поширені способи встановлення первісного змісту письмодокументів. Використання для встановлення первісного змісту письмодокументів фотографічних методів, дифузно-копіювального методу, різних видів спеціального випромінювання, мікроскопії та інших методів особистого та експертного дослідження.

Загальні відомості про можливості виявлення слабо помітних, незримих і знищених текстів, а також рельєфних позначень на металевих, пластмасових, гумових, дерев'яних та інших матеріалах.

Найбільш поширені способи і характерні ознаки підробки печаток і штампів та їх відбитків. Сучасні можливості особистого та експертного дослідження підробки печаток, штампів та їх відбитків.

Роль мікрооб'єктів у встановленні знищених текстів, маркірувальних позначень і підробок печаток, штампів, їх відбитків.

Загальна характеристика можливостей встановлення обставин і засобів виготовлення та зміни змісту образодокументів, фотодокументів, кінодокументів, пластикодокументів, електрографодокументів, електроннодокументів і комп'ютеродокументів.

Тема 10. Основи інформаційного забезпечення боротьби зі злочинами.

Інформатика (інформаційне забезпечення боротьби зі злочинами) як часткове вчення і галузь техніки із інформаційно-довідкового забезпечення боротьби із злочинами та іншими правопорушеннями. Система інформатики: криміналістична реєстрація та облік, оперативно-довідкові та довідково-допоміжні обліки. Розподіл положень інформатики у системі курсу криміналістики

Поняття криміналістичної реєстрації, її види в залежності від характеру та ознак об'єктів, що підлягають реєстрації. Сутність оперативно-довідкових,

криміналістичних і довідково-допоміжних обліків, їх співвідношення та можливості паралельного функціонування.

Види криміналістичної реєстрації в залежності від рівня її централізації. Сутність місцевих, регіональних і централізованих обліків. Об'єкти криміналістичної реєстрації та окремих видів обліків, можливості автоматизації їх пошуку.

Юридичні підстави криміналістичної реєстрації окремих осіб та інших об'єктів. Значення протоколу про затримання особи як запідозрюваного; постанови про встановлення запідозрюваному чи обвинуваченому запобіжного заходу взяття під варту і постанови про притягнення особи як обвинуваченого як юридичної підстави для криміналістичної реєстрації вказаних осіб.

Загальні положення про організацію дактилоскопічного обліку, методику складання основної і додаткової дактилоскопічної формули, підготовки інших матеріалів на цей облік.

Оперативно-довідковий облік об'єктів. Загальні положення обліку викрадених речей антикваріату і культурних коштовностей на підставі їх фотознімку чи ескізного малюнку.

Основні положення про організацію оперативно-довідкового обліку викраденої, загубленої, вилученої чи добровільно зданої нарізної вогнепальної зброї на підставі її реєстраційної картки; обліку викрадених і вилучених документів загальнодержавного обігу і номерних речей.

Загальна характеристика криміналістичного обліку злочинів за способом скоєння їх відомими і невідомими особами; осіб, що зникли невідомо; невпізнаних трупів людини; невідомих хворих осіб і дітей; слідів пальців рук з місць нерозкритих злочинів і слідів пальців рук осіб, взятих на ординатичний облік.

Організація криміналістичного обліку стріляних гільз, куль і боєприпасів із слідами зброї (кульогільзотеки); підроблених грошей і письмодokumentів, що виготовлені поліграфічним способом; підроблених рецептів на одержання наркотичних речовин; зразків голосу певних осіб (фонотеки) тощо.

Сутність довідково-допоміжних обліків: колекцій слідів знарядь злочину; вогнепальної і холодної зброї, натурних колекцій чи атласів наркотичних речовин, текстильних волокон, мікрооб'єктів та слідів запаху людини.

Тема 11. Загальні положення тактики.

Поняття тактики як частини криміналістики. Загальна характеристика слідчої, адвокатської, прокурорської, експертної і судової тактики боротьби зі злочинами, співвідношення між цими поняттями.

Джерела криміналістичної тактики. Зв'язок криміналістичної тактики із наукою кримінального судочинства.

Роль судової психології, кримінології, логіки, науки організації управління і праці та інших наукових галузей знань у розробці тактичних

прийомів і рекомендацій по боротьбі з окремими видами і групами злочинів.

Значення узагальнення практики боротьби зі злочинами для розробки тактичних прийомів і рекомендацій.

Система тактики, її основні розділи і теми. Взаємозв'язок між структурними складовими тактики та перспективи вдосконалення системи цієї частини криміналістики.

Зв'язок тактики з іншими частинами криміналістики, її вплив на розробку криміналістичної техніки і методичних рекомендацій боротьби з окремими видами і групами злочинів.

Поняття тактичного прийому, вимоги, що пред'являються до нього. Сутність допустимості, наукової обґрунтованості, доцільності, ефективності, економічності, простоти, доступності та етичності тактичного прийому.

Поняття тактичного рішення. Загальні положення прийняття тактичного рішення у ситуації тактичного ризику.

Поняття криміналістичної ситуації, її класифікація за сферою виникнення. Поняття ординативної, слідчої, експертної, судової, адвокатської і прокурорської ситуації, їх співвідношення.

Класифікація криміналістичних ситуацій за характером взаємовідношень її учасників. Сутність неконфліктної, конфліктної і гостро конфліктної криміналістичної ситуації.

Класифікація криміналістичних ситуацій за часом їх виникнення. Поняття початкових, проміжних і кінцевих криміналістичних ситуацій, їх співвідношення і спадкоємність.

Класифікація криміналістичних ситуацій за можливістю досягнення мети. Сутність сприятливих і несприятливих криміналістичних ситуацій.

Тема 12. Тактика розшуку, затримання та арешту.

Правові підстави та мета затримання і взяття під варту, їх відмінність від адміністративного затримання та арешту. Припинення злочинної діяльності особи та його спроби уникнути від правоохоронних органів чи вчинити протидію встановленню істини та інших обставин по справі, з'ясування причетності цієї особи до злочинних дій чи забезпечення її арешту як основні цілі затримання.

Загальна характеристика підготовчих дій до затримання особи чи її взяття під варту: вивчення даних про особу, яку треба затримати; визначення місця, часу і способу затримання; визначення кількісного та персонального складу групи затримання, її матеріального забезпечення та розподілення обов'язків між членами цієї групи до, у перебігу і після затримання, а також у випадку виникнення позаштатної ситуації; забезпечення групи затримання необхідними засобами зв'язку, захисту, спеціальними засобами примусу та іншим матеріальним забезпеченням.

Особливості підготовчих дій у випадку здійснення одночасного затримання групи осіб та затримання особи у перебігу здійснення злочинних дій.

Тактичні прийоми здійснення простого затримання, тобто однієї неозброєної особи; складного затримання, тобто затримання групи неозброєних осіб; небезпечного затримання, тобто однієї озброєної особи; особливо небезпечного затримання, тобто групи озброєних осіб чи при наявності заручників або інших сторонніх осіб; а також затримання при особливих обставинах, тобто у потязі, літаку чи іншому транспортному засобі, тощо.

Особливості тактики збирання та особистого дослідження у перебігу затримання запідозрюваного (обвинуваченого, підсудного, засудженого, в'язня) речових і мікроречових доказів, вірогідних носіїв ультрамікроречових, ультраречових і латенторечових доказів. Тактичні особливості збирання при цьому вірогідних носіїв параречових доказів.

Тема 13. Тактика огляду.

Поняття і види огляду. Слідчий, експертний і судовий огляд. Завдання слідчого огляду. Сутність документування стану і взаємно розташування речових джерел інформації на момент проведення слідчого огляду; збирання слідів події злочину та інших речових джерел інформації на різних об'єктах слідчого огляду. Поєднання завдань слідчого огляду і позаекспертного дослідження речових джерел інформації на місці події.

Види слідчого огляду. Сутність слідчого огляду приміщення, місцевості, що не є місцем події, документів, трупа людини, тіла живої людини (освідування), тварин та інших речових джерел.

Учасники здійснення слідчого огляду місця події. Обов'язкові і факультативні учасники слідчого огляду.

Етапи слідчого огляду місця події. Поняття підготовчого, робочого і заключного етапу слідчого огляду місця події.

Поняття оглядового, загального і детального етапів слідчого огляду місця події.

Способи проведення слідчого огляду місця події.

Методи фотографічної фіксації і відеозапису результатів слідчого огляду місця події. Сутність і методика здійснення орієнтовної, оглядової, вузлової і детальної фотофіксації чи відеозапису місця події.

Черговість збирання слідів події злочину та інших речових джерел інформації у перебігу огляду місця події.

Тактичні прийоми збирання і особистого дослідження на місці події речових і мікроречових доказів, вірогідних носіїв ультрамікроречових, ультраречових і латенторечових доказів. Особливості тактики збирання у перебігу проведення різних видів слідчого огляду вірогідних носіїв параречових доказів.

Тактичні особливості проведення слідчого огляду приміщення, місцевості, що не є місцем події, документів, тварин і та інших речових джерел інформації.

Особливості тактики проведення слідчого огляду трупа людини.

Загальні положення документування результатів слідчого і судового огляду місця події та інших об'єктів огляду, виготовлення фототаблиці, схем і планів, відеозапису.

Тема 14. Тактика обшуку.

Поняття обшуку. Сутність пошуку і вилучення вірогідних речових джерел інформації і майна, на яке повинно бути накладено арешт; затримання певних осіб, пошуку і вилученні документів, що сприяють їх встановленню; вилучення об'єктів, цивільний товарообіг яких заборонено.

Класифікація обшуків за об'єктом проведення (особистий обшук, обшук приміщень, обшук ділянок місцевості, обшук транспортних засобів); за об'ємом дослідження об'єктів; за черговістю проведення (первісний, повторний); за кількістю об'єктів, що піддаються одночасному обшуку (поодинокий, груповий).

Загальна характеристика підготовчих заходів до проведення обшуку. Сутність отримання відповідної інформації про місце, об'єкти та інші обставини проведення обшуку; визначення часу і місця проведення обшуку; вивчення характеристики об'єктів, які планується піддати обшуку, а також знайти і вилучити; визначення учасників і матеріального забезпечення даної слідчої дії; складання плану проведення обшуку; винесення відповідної постанови і при необхідності її санкціонування.

Загальні положення здійснення тактичних прийомів обшуку приміщення. Сутність суцільного (об'єктивного) і вибіркового (суб'єктивного) пошуку; поодинокого і групового пошуку; сумісного і окремого пошуку; паралельного і зустрічного пошуку; пошуку із пошкодженням і без пошкодження майна, що піддається обшуку; методу порівняння однорідних об'єктів.

Стадії проведення обшуку. Загальні положення підготовчої, оглядової, детальної і заключної стадії обшуку приміщень, ділянок місцевості та інших об'єктів.

Особливості тактичних прийомів проведення обшуку ділянок місцевості, транспортних засобів, тіла та одягу особи і речей, що знаходяться з нею (особистий обшук).

Методика документування результатів проведення різних видів обшуків, виготовлення фототаблиці, схем і планів, застосування кінозйомки і відеозапису.

Тема 15. Тактика допиту.

Поняття і завдання слідчого допиту, його психологічна і комунікативна сутність.

Класифікація слідчого допиту за процесуальним статусом допитуваної особи (допит свідка, потерпілого, запідозрюваного, обвинуваченого, підсудного, експерта); за віком цієї особи (допит дорослої особи,

неповнолітнього, малолітнього); за часом допиту (первісний, додатковий); за характером слідчої ситуації на час проведення допиту (безконфліктний, конфліктний, гостро конфліктний); за складом учасників (без участі і за участю третіх осіб).

Складові підготовчої стадії допиту. Сутність криміналістичної (вивчення матеріалів кримінальної справи, проведення слідчих дій, що повинні передувати допиту; підготовка доказів та інших матеріалів, які планується демонструвати у перебігу допиту; визначення черговості допиту і способів виклику осіб на допит; запрошення відповідних учасників допиту; підготовка місця, технічних засобів та іншого матеріального забезпечення проведення допиту; складання плану допиту і формулювання запитань); спеціальної (ознайомлення із довідковими джерелами та одержання консультацій спеціаліста з предмета допиту) і психологічної (вибір послідовності, тону та інших тактичних прийомів постановки запитань та проведення інших дій по допиту особи) складової частини підготовки до допиту.

Стадії проведення допиту. Загальні положення попередньої стадії, стадії вільної розповіді, стадії запитань і заключної стадії допиту.

Тактичні прийоми проведення допиту у безконфліктній слідчій ситуації. Сутність ознайомлення особи із фрагментами свідчень осіб, що були допитані раніше, та з іншими матеріалами справи; пропозиції викласти інформацію у чіткій послідовності подій; допиту особи на місці події; формування розумового завдання; нагадування, деталізації і співставлення фактів та обставин та інших тактичних прийомів.

Тактичні прийоми проведення допиту у конфліктній і гостро конфліктній слідчій ситуації. Сутність переконання особи в об'єктивності слідчого, навіювання йому поваги до слідчого; виклику у особи зацікавленості до допиту і до процесу спілкування зі слідчим; прояву клопотання про законні права та інтереси особи; створення і підтримки у перебігу допиту спокійної і доброзичливої атмосфери; роз'яснення особі значення щирого покаяття і давання правдивих свідчень; переконання за допомогою логічного аналізу у безглуздісті давання неправдивих свідчень; максимальної деталізації і конкретизації запитань; демонстрації і стимулювання позитивних якостей особи; пред'явлення доказів у певній послідовності чи обстановці; запрошення на допит осіб, у присутності яких неправдиві свідчення менш можливі, додаткового допиту та проведення інших тактичних прийомів у цій слідчій ситуації.

Особливості тактики допиту неповнолітнього, малолітнього та осіб, що мають психічні і фізичні вади.

Документування результатів проведення допиту. Загальні положення використання при цьому звуко,-відеозапису.

Особливості тактики проведення допиту різних категорій осіб у перебігу судового розгляду кримінальної справи та здійснення інших стадій процесу подолання злочинності.

Можливості збирання та особистого дослідження у перебігу допиту

речових і мікроречових доказів, вірогідних носіїв ультрамікроречових, ультраречових та латентноречових доказів. Особливості тактики збирання у перебігу даних слідчий дій вірогідних носіїв параречових доказів.

Тема 16. Тактика пред'явлення для впізнання.

Поняття, психологічна основа і завдання пред'явлення різних об'єктів для впізнання.

Класифікація впізнання за об'єктами, що пред'являються. Загальна характеристика пред'явлення для впізнання живих осіб, трупа людини, речових джерел доказів, тварин, натурних об'єктів чи їх ескізних або натурних малюнків, фотокарток, відеозапису та інших копій.

Класифікація впізнання за характером процесу впізнання. Сутність простого, зустрічного (подвійного) і симультанного (спонтанного) впізнання.

Загальні положення підготовки до проведення впізнання. Сутність допиту особи, що буде впізнавати, про ознаки об'єкта, по яких він може його впізнати; підбору відповідній; натурних об'єктів чи їх копій, а також учасників даної слідчої дії; підготовки відповідних технічних засобів, іншого матеріального забезпечення; визначення моменту, місця, часу та інших обставин проведення процесуального впізнання.

Загальні тактичні прийоми пред'явлення для впізнання. Сутність підбору не менше трьох натурних об'єктів чи їх копій (за виключенням трупа людини), які б зовні походили на об'єкт, який має бути пред'явлено до впізнання; вільного вибору особою, яку будуть впізнавати, пози і місця серед інших пред'явлених для впізнання осіб; попередження свідка і потерпілого про відповідальність за відмову від свідчень і за давання свідомо неправдивих свідчень; опису після впізнання тих ознак, за якими об'єкт було впізнано; присутності у перебігу впізнання не менше двох понятих та інших тактичних прийомів проведення даної слідчої (розшукової) дії.

Особливості тактики проведення симультанного і подвійного впізнання

Загальні положення документування процесу пред'явлення для впізнання різних видів об'єктів. Тактика виготовлення схеми, плану, фототаблиці, застосування кінозйомки і відеозапису у перебігу даної слідчої (розшукової) дії.

Тема 17. Тактика слідчого експерименту.

Поняття і завдання слідчого експерименту. Сутність завдання встановлення можливості сприйняття певного факту, можливості здійснення певних дій, можливості існування певного факту, а також перевірки на місці події показань певних осіб.

Підготовчі дії слідчого до виїзду на місце проведення слідчого експерименту. Загальні положення визначення завдань, умов, змісту та способу проведення дослідів (експериментів) чи перевірки показань на місці

події; встановлення місця, часу і черговості проведення дослідів чи перевірки показань; попереднього ознайомлення з місцем та обстановкою проведення дослідів чи перевірки показань; визначення учасників слідчої дії та осіб, що будуть допомагати їй проведенню; підготовки відповідних технічних засобів та іншого матеріального забезпечення; проведення реконструкції обстановки на місці проведення дослідів чи перевірки показань; складання плану проведення даної слідчої дії.

Загальні положення тактики проведення слідчого експерименту. Тактичні прийоми збирання і особистого дослідження слідів події злочину та інших речових джерел інформації у перебігу слідчого експерименту.

Особливості тактики збирання та особистого дослідження у перебігу слідчого експерименту речових і мікроречових доказів, вірогідних носіїв ультрамікроречових, ультраречових і латентноречових доказів. Тактичні особливості збирання вірогідних носіїв параречових доказів.

Тактика документування результатів проведення слідчого експерименту, методика виготовлення схем, планів і фототаблиці до цієї дії.

Особливості проведення слідчого експерименту у перебігу судового розгляду кримінальної справи.

Загальні положення оцінки результатів проведення слідчого експерименту.

Тема 18. Тактика призначення експертиз.

Поняття, предмет та об'єкти судової експертизи, різновиди спеціальних знань, що можуть бути використані у перебігу експертного дослідження.

Класифікація судових експертиз у залежності від предмета, об'єкта і галузі знань. Сутність криміналістичної експертизи та визначення її окремих різновидів: експертизи вогнепальної і холодної зброї; експертизи речовин, матеріалів і виробів з них; експертизи відновлення знищених текстів і маркірованих позначень; трасологічної; фоноскопічної; одорологічної; почеркознавчої, авторознавчої, портретної, технічної, технологічної, товарознавчої, бухгалтерської; фінансово-економічної; біологічної експертизи тощо.

Загальна характеристика судово-медичної експертизи та її окремих різновидів: генотипоскопічної; імунологічної; біологічної; цитологічної; медико-криміналістичної експертизи, експертизи речових джерел інформації, експертизи трупа людини, тощо.

Сутність судово-психологічної експертизи та судово-психіатричної експертиз.

Класифікація експертиз у залежності від послідовності проведення (первісна, повторна), за об'ємом дослідження (основна, додаткова), за складом і характером спеціальних знань (однопредметна, комплексна), за кількістю експертів (проста, комісійна), за місцем проведення (в експертній установі, в позаекспертній установі).

Система експертних установ України. Експертні установи системи

МВС України.

Експертні установи системи Міністерства юстиції України.

Експертні установи Міністерства охорони здоров'я України.

Система судово-медичних лабораторій Міністерства оборони України, їх стисла характеристика.

Установи, які проводять стаціонарні і амбулаторні судово-психіатричні, судово-психологічні і судово-наркологічні експертизи.

Позаекспертні установи і спеціалісти, які можуть виконувати судові експертизи. Бюро товарознавчих експертиз, бюро бухгалтерських і фінансово-економічних експертиз тощо. Галузеві науково-дослідні установи (інститути, лабораторії тощо) і вищі навчальні заклади.

Тактика підготовки матеріалів і призначення експертизи. Поняття вихідних даних експертизи; документи, в яких вони викладаються. Значення постанови слідчого чи ухвали суду про призначення експертизи, копій протоколів слідчих дій, у перебігу яких були зібрані речові джерела інформації або експертні зразки, матеріали кримінальної справи повністю чи у вигляді копій і витягів з її окремих процесуальних документів тощо.

Поняття і види експертних зразків. Класифікація експертних зразків за часом та умовами виникнення. Сутність вільних, умовно вільних, експериментальних і контрольних зразків.

Стадії експертного дослідження. Сутність попереднього дослідження матеріалів, речових джерел доказів і зразків; роздільного дослідження; порівняльного дослідження; експертного експерименту; формулювання експертних висновків, складання і підпису висновку експертизи.

Структура експертного висновку, загальні положення складання висновку експертизи.

Тема 19. Загальні положення методики розкриття та розслідування злочинів.

Поняття методики боротьби зі злочинами як частини криміналістики, її система. Сутність загальних положень методики боротьби із злочинами і методики боротьби з окремими видами чи групами злочинів, співвідношення цих розділів методики. Місце і спадкоємність методики проведення кожної із стадій процесу боротьби із злочинами у структурі методики боротьби з окремими видами і групами злочинів.

Теоретика, техніка і тактика як джерела криміналістичної методики. Значення кримінального права, кримінального процесу, інших процедурних галузей юридичної науки у розробці криміналістичної методики. Роль узагальнень практики боротьби зі злочинами для розробки методичних рекомендацій щодо здійснення цієї процедури.

Структура методики боротьби із злочинами, її елементи. Значення криміналістичної характеристики; типових ситуацій і версій; обставин, що підлягають доказу по даній категорії справ; загальних положень взаємодії суб'єктів процесу боротьби із злочином даного виду чи групи, між собою, з

населенням і різними громадськими установами; особливостей використання спеціальних знань; планування і методичних рекомендацій по здійсненню кожної із стадій процесу боротьби із злочином даного виду чи групи, у тому числі й особливостей подолання протидії цьому процесу, як окремих елементів структури методики боротьби з окремими видами чи групами злочинів.

Поняття криміналістичної характеристики злочинів та її співвідношення із кримінально-правовою, кримінологічною, ординативною та іншими характеристиками злочинів. Елементи криміналістичної характеристики окремих видів злочинів.

Значення поширеності злочину; типових способів вчинення злочину; характеристики об'єкта злочинного посягання; узагальненої характеристики злочинця, потерпілих, часу, місця, обстановки та інших обставин підготовки до злочину, вчинення злочинних дій і приховування слідів злочину; і типового механізму слідоутворення у структурі типової криміналістичної характеристики і методики боротьби із злочинами.

Тема 20. Методика розкриття та розслідування вбивств та заподіянням тілесних ушкоджень людині.

Криміналістична характеристика вбивств, її співвідношення з кримінально-правовою класифікацією вбивств (навмисні вбивства, вбивства з необережності, просте вбивство, вбивство при обтяжуючих обставинах тощо).

Типові слідчі ситуації та версії на початковому етапі провадження. Значення наявності чи відсутності трупа чи його частин, очевидності і неочевидності вбивства та інших типових слідчих ситуацій для розробки методики боротьби з цим видом злочину.

Найбільш поширені способи та особливості скоєння вбивств. Загальна характеристика вбивства, скоєного за допомогою холодної зброї, у тому числі рук і ніг злочинця; вогнепальної зброї, отруйних речовин, вибуху, різних видів транспорту, відкритих джерел вогню, електроструму, шляхом утоплення, задушення, скидання з гори або с транспорту тощо, а також вбивства, що сполучено із статевими злочинами, порушенням заборон та інших перешкод, розчленуванням трупа на частини, вбивство немовляти тощо.

Обставини, що підлягають доказу по даній категорії справ. Узагальнена характеристика особи злочинця, потерпілого та інших обставин скоєння вбивства.

Особливості тактики огляду місця події чи окремо трупа, призначення і проведення судово-медичної експертизи трупа та інших судових експертиз, допиту свідків, розшуку і затримання підозрюваного, слідчого і судово-медичного освідчення запідозрюваного, обшуку та інших дій для виявлення, розкриття і досудового розслідування вбивства в залежності від типових слідчих ситуацій.

Стисла криміналістична характеристика і методичні рекомендації по здійсненню кожної із стадій боротьби із заподіянням тілесних пошкоджень.

Тема 21. Методика розкриття та розслідування статевих злочинів.

Загальна криміналістична характеристика різних видів статевих злочинів: просте зґвалтування, зґвалтування неповнолітньої, групове зґвалтування, зґвалтування малолітньої, задоволення статевої пристрасті у неприродній формі, статеві відносини з особою, яка не досягла статевої зрілості, тощо.

Значення типових версій і слідчих ситуацій на початковому етапі провадження у справі (вид статевих злочину, потерпіла знає злочинця, потерпіла не знає злочинця, потерпіла знаходилася у безтямному стані тощо) для розробки методики боротьби зі статевими злочинами окремих груп чи видів.

Обставини, що підлягають доказуванню по справах про окремі групи чи види статевих злочинів. Узагальнена характеристика особи злочинця, потерпілого, способу та інших обставин скоєння окремих видів статевих злочинів.

Особливості тактики огляду місця події, розшуку і затримання запідозрюваного, виїмки одягу підозрюваного і потерпілої, судово-медичного освідчення потерпілої і підозрюваного, проведення впізнання, призначення і проведення судово-медичної експертизи потерпілої, запідозрюваного, їх одягу та інших речових джерел доказів, проведення інших судових експертиз у перебігу подолання статевих злочинів.

Тактичні особливості допиту свідків, слідчого експерименту, обшуку і проведення інших процесуальних дій для виявлення, розкриття і досудового розслідування окремих видів статевих злочинів у залежності від типових слідчих ситуацій, способу та інших обставин їх скоєння.

Загальні положення методичних рекомендацій з попередження зґвалтувань та інших статевих злочинів, судового розгляду кримінальних справ і проведення інших стадій процесу боротьби зі кожним із різновидів статевих злочинів.

Факти та обставини, що можуть бути встановлені за допомогою мікрооб'єктів, у тому числі й слідів запаху людини, та інших речових джерел інформації у процесі досудового розслідування зґвалтування та інших статевих злочинів.

Тема 22. Методика розкриття та розслідування крадіжок.

Криміналістична і кримінально-правова характеристика окремих видів таємного розкрадання майна.

Значення різновиду крадіжки, типових слідчих ситуацій (крадія затримано з краденим; крадія затримано при інших обставинах; особа крадія

установлена, але він не затриманий; особа крадія не встановлена) і версій на початковому етапі провадження у справі для розробки методики боротьби з цим видом злочинів.

Найбільш поширені способи та різновиди крадіжок (крадіжка майна юридичної особи; крадіжка майна фізичної особи; крадіжка з проникненням чи без проникнення в приміщення; кишенькова крадіжка; крадіжка, що скоєна шляхом зловживання довірою потерпілого; крадіжка, що скоєна сторонньою особою; крадіжка автотранспорту; крадіжка з автотранспорту тощо).

Обставини, що підлягають доказуванню у процесі досудового розслідування різних видів крадіжок (чи мала місце крадіжка; кому належить майно, що вкрадено, його вартість та ознаки; час, місце та спосіб крадіжки; особа злочинця; місце, час і спосіб збуту краденого; збитки, що завдані крадіжкою потерпілому; причини та умови, що сприяли крадіжці, тощо).

Узагальнена характеристика особи злочинця, потерпілого, часу, умов та інших обставин скоєння різних видів крадіжок.

Особливості тактики огляду місця події, допиту свідків, розшуку і затримання підозрюваного, його особистого обшуку, розшуку, призначення одорологічної експертизи, експертизи різних видів мікрооб'єктів, товарознавчої, дактилоскопічної та іншої трасологічної експертизи, інших судових експертиз, процесуальних і позапроцесуальних дій для виявлення, розкриття і досудового розслідування різних видів крадіжок в залежності від типових слідчих ситуацій, способу та інших обставин їх скоєння.

Загальні положення методики попередження, розкриття і досудового розслідування крадіжок, судового розгляду кримінальної справи і проведення інших стадій боротьби з даним видом злочинів.

Особливості збирання та особистого дослідження мікрооб'єктів, у тому числі й слідів запаху людини, та інших речових джерел інформації у процесі досудового розслідування крадіжок в залежності від виду, способу та інших обставин їх скоєння.

Факти та обставини, що можуть бути встановлені за допомогою мікрооб'єктів, у тому числі й слідів запаху людини, та інших речових джерел інформації у процесі боротьби з крадіжками.

Тема 23. Методика розкриття та розслідування грабежів та розбоїв.

Криміналістична і кримінально-правова характеристика різних видів розкрадання майна шляхом грабежу і розбою, їх співвідношення.

Значення способу грабежу і розбою (напад здійснено з використанням фактору раптовості; напад здійснено із застосування психічного впливу, напад здійснено з погрозою застосування фізичного насильства, напад здійснено із застосуванням фізичного насильства, тощо), типових слідчих ситуацій (потерпілий знає чи не знає злочинця, потерпілий бачив чи не бачив злочинця, злочинця затримано, відомого чи невідомого злочинця не затримано тощо) і версій на початковому етапі провадження у справі для

розробки методики боротьби зі цими різновидами розкрадання майна.

Обставини, що підлягають доказуванню у процесі досудового розслідування грабежу та розбою.

Узагальнена характеристика особи злочинця, потерпілого, способу, місця, часу та інших обставин скоєння вказаних різновидів розкрадання майна.

Особливості тактики огляду місця події, розшуку і затримання підозрюваного, його особистого обшуку, слідчого і судово-медичного освідчування, судово-медичного освідчування потерпілого, призначення судово-медичної та одорологічної експертизи, експертизи різних видів мікрооб'єктів, товарознавчої, дактилоскопічної та інших видів трасологічної експертизи, інших судових експертиз, допиту свідків, обшуку за місцем роботи та проживання запідозрюваного та інших дій для виявлення, розкриття і попереднього розслідування грабежу і розбою в залежності від типових слідчих ситуацій, способу та інших обставин їх скоєння.

Тактичні особливості попередження та припинення грабежів і розбійних нападів, судового розгляду кримінальних справ цієї категорії.

Особливості збирання та особистого дослідження мікрооб'єктів, у тому числі й слідів запаху людини, та інших речових джерел інформації у процесі досудового розслідування грабежів і розбою в залежності від способу та інших обставин їх скоєння.

Тема 24. Методика розкриття та розслідування службових злочинів

Криміналістична і кримінально-правова характеристика прийняття пропозиції, обіцянки або неправомірної вигоди службовою особою.

Типові версії і слідчі ситуації на початковому етапі провадження у справі про прийняття пропозиції, обіцянки або неправомірної вигоди службовою особою.

Обставини, що підлягають доказуванню по кримінальних провадженнях про прийняття пропозиції, обіцянки або неправомірної вигоди службовою особою.

Узагальнена характеристика особи злочинця, способів та інших обставин прийняття пропозиції, обіцянки або неправомірної вигоди службовою особою.

Тактичні прийоми підготовки та проведення оперативно-слідчої комбінації по затриманню злочинця у процесі скоєння злочину.

Особливості тактики оперативно-слідчої комбінації по затриманню злочинця у перебігу скоєння злочину, проведення особистого обшуку злочинця, огляду місця події, обшуку приміщення чи місцевості, де було злочин та інших видів обшуків, допиту запідозрюваного і потерпілого, проведення впізнання та очної ставки між ними, призначення експертизи документів, почеркознавчої, фоноскопичної, одорологічної, дактилоскопічної, судово-бухгалтерської та інших судових експертиз в залежності від виду та обставин скоєння .

Тактичні особливості допиту свідків, відтворення обстановки та обставин скоєння злочину і проведення інших процесуальних дій з метою виявлення, припинення, розкриття і досудового розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або неправомірної вигоди службовою особою в залежності від слідчої ситуації, способу та інших обставин прийняття пропозиції, обіцянки або неправомірної вигоди службовою особою.

Загальні положення методики попередження прийняття пропозиції, обіцянки або неправомірної вигоди службовою особою, судового розгляду і проведення інших стадій боротьби з цієї категорією службових злочинів.

Стисла характеристика методики боротьби зі злочинним зловживанням службових повноважень або зловживання ними, злочинною недбалістю та іншими видами службових злочинів.

Особливості збирання та особистого дослідження мікрооб'єктів, у тому числі й слідів запаху людини, та інших речових джерел інформації в залежності від обставин прийняття пропозиції, обіцянки або неправомірної вигоди службовою особою та інших службових злочинів.

Тема 25. Методика розкриття та розслідування транспортних злочинів.

Криміналістична і кримінально-правова характеристика автотransпортних злочинів (порушення правил безпеки руху автотransпорту, порушення правил експлуатації автотransпорту, угон автотransпортних засобів, тощо).

Загальна характеристика основних видів автотransпортних злочинів: зіткнення автотransпортних засобів, наїзд на пішохода, переїзд пішохода, наїзд на іншу перешкоду, випадіння пасажирів з автотransпортного засобу, угон автотransпортного засобу.

Основні типові слідчі ситуації на початковому етапі провадження у справі в залежності від виду автотransпортного злочину та інших обставин (пригода пов'язана із заподіянням потерпілим тілесних пошкоджень пригода пов'язана з людськими жертвами, пригода не пов'язана з заподіянням тілесних пошкоджень або людськими жертвами, водій, потерпілий і транспортний засіб знаходяться на місці події, невідомий водій на транспортному засобі місця події зник, невідомий водій зник з місця події без транспортного засобу, відомий водій з місця події зник на транспортному засобі чи без нього, тощо).

Характеристика типових версій на початковому етапі провадження у справі: скоєно автотransпортну пригоду певного виду, автотransпортною пригодою певного виду приховується скоєння автотransпортної події іншого виду, автотransпортною пригодою приховано іншу пригоду чи злочин, в даному випадку мало місце самогубство потерпілого, в даному випадку мала місце незлочинна пригода (нещасний випадок або стихійне лихо) тощо.

Загальна характеристика обставин, що підлягають доказуванню у провадженнях про різні види автотransпортні злочини: вид і характер події

(злочин, самогубство, нещасний випадок, стихійне лихо), час, місце та інші обставини події, причина події (порушення правил безпеки руху, порушення правил експлуатації транспорту, інші причини), наявність зв'язку між порушеннями правил безпеки руху чи експлуатації транспорту і наслідками події, форма вини водія та потерпілого (злочинна необережність, злочинна самовпевненість, прямий чи непрямий намір потерпілого), характер та розмір заподіяної матеріальної шкоди, ступінь тяжкості заподіяних тілесних пошкоджень, наявність обставин, що сприяли скоєнню злочину, тощо.

Узагальнена характеристика особи злочинця, потерпілого, способів та інших обставин скоєння автотранспортних злочинів.

Тема 26. Методика розкриття та розслідування комп'ютерних злочинів.

Загальна характеристика злочинності у сфері використання інформаційних комп'ютерних технологій. Кримінально-правова характеристика злочинів у сфері інформаційних комп'ютерних технологій та їх криміналістична класифікація. Криміналістична характеристика злочинів у сфері комп'ютерних технологій. Визначення понять і системи елементів криміналістичної характеристики. Способи скоєння злочинів даної категорії. Слідова картина цих злочинів. Особа злочинця, мотиви і мета скоєння злочину. Деякі обставини скоєння злочину (місце, час, обстановка)

Початковий етап розслідування злочинів у сфері комп'ютерних технологій. Забезпечення оперативно-розшукових заходів розслідування злочинів у сфері комп'ютерних технологій.

Типові слідчі ситуації, що можуть скластися на початковому етапі розслідування справи.

Огляд місця події. Окремі аспекти допиту осіб у злочинах, пов'язаних з використанням комп'ютерних технологій. Допит свідків. Допит потерпілого. Допит підозрюваного.

Висунення криміналістичних версій при розслідуванні зазначеної категорії злочинів.

Планування розслідування злочинів, пов'язаних з інформаційними комп'ютерними технологіями.

Подальший етап розслідування злочинів у сфері використання комп'ютерних технологій. Завдання та зміст подальшого етапу розслідування злочинів цієї категорії. Допит свідків. Допит обвинуваченого. Проведення обшуків. Проведення необхідних видів судових експертиз.

4. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

4.1. Основна:

1. Алексєєв О. О., Весельський В. К., Пясковський В. В. Розслідування окремих видів злочинів : навч. посібник. Київ: «Центр учбової літератури». 2013. 278 с.
2. Біленчук П. Д., Гель А. П. Основи криміналістичної тактики : курс лекцій. Вінниця : Вінницька філія МАУП, 2001. 116 с.
3. Біленчук П. Д., Гель А. П., Семаков Г.С. Криміналістична тактика і методи розслідування окремих видів злочинів. Київ : МАУП, 2007. 512 с.
4. Біленчук П. Д., Лисиченко В. К., Клименко Н. І. Криміналістика : підручник ; за ред. П.Д. Біленчука. 2-ге вид., випр. і доп. Київ : Атіка, 2001. 544 с.
5. Криміналістика : мультимедійний підручник ; до 50-річчя кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ. НАВС, 2015. URL : https://www.naiau.kiev.ua/books/kriminalist/lections/lection_3.23.html.
6. Криміналістика : підручник / [Шепітько В. Ю., Коновалова В. О., Журавель В. А. та ін.] ; за ред. проф. В.Ю. Шепітька. 4-те вид., перероб. і доп. Харків : Право, 2010. 464 с.
7. Криміналістика : підручник / [В. В. Пясковський, Ю. М. Чорноус, А. В. Самодін та ін.] ; за заг. ред. В. В. Пясковського. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2020. 752 с.
8. Криміналістика у питаннях і відповідях : навч. посібник / [Іщенко А. В., Пясковський В. В., Самодін А. В., Чорноус Ю. В. та ін.]. Київ : ТОВ «Вид-во «Центр учбової літератури», 2016. 118 с.
9. Настільна книга слідчого : наук.-практ. видання для слідчих і дізнавачів. 2-ге вид. перероб. і доп. / [Панов М. І., Шепітько В. Ю., Коновалова В. О. та ін.]. Київ : Видавничий дім «Ін Юре», 2008. 728 с.
10. Тіщенко В. В. Криміналістика : навчально-методичний посібник / В. В. Тіщенко, О. О. Подобний. Одеса : Юридика, 2022. 236 с.

Нормативні акти:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
2. Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 р. № 2341-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
3. Про автомобільний транспорт: Закон України від 05 квітня 2001 р. № 2344-III. URL : https://zakononline.com.ua/documents/show/253773____253838.
4. Про автомобільні дороги: Закон України від 08 вересня 2005 р. № 2862-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-15#Text>.
5. Про дорожній рух: Закон України від 30 червня 1993 р. № 3353-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12#Text>.
6. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 р. № 580-VIII. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

7. Про судову експертизу: Закон України від 25 лютого 1994 р. № 4038-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>.

8. Деякі питання ведення обліку дорожньо-транспортних пригод: Постанова Кабінету Міністрів України від 22 травня 2019 р. № 424. URL : zakon.rada.gov.ua/laws/show/424-2019-п#Text.

9. Конвенція про дорожній рух 08 листопада 1968 р. Відень. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_041#Text.

10. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : Наказ Міністерства юстиції України від 8.10.98 р. № 53/5. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>.

11. Про організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України : наказ МВС України від 06.07.2017 р. № 570. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0918-17>.

12. Про правила дорожнього руху: Постанова Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2001 р. № 1306. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-%D0%BF>.

Підручники, посібники, наукові праці:

1. Автотранспортна експертиза : підручник / [В. К. Доля, Ю. О. Давідіч, А. І. Лозовий та ін.]. Харк. нац. акад. міськ. госп-ва ; Харків : ХНАМГ, 2011. 422 с.

2. Балицький Т. М. Слідчий експеримент в системі слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Нац. ун-т держ. податк. служби України ; Ірпінь, 2015. С. 118 с. URL : http://dspace.nlu.edu.Ua/bitstream/123456789_16881/1/BALITSKY-2015.pdf.

3. Біленчук П.Д., Кофанов А.В., Сулява О.Ф. Балістика: криміналістичне вогнестрільне зброязнавство: [підруч.] / за ред. П. Д. Біленчука. Київ : Міжнар. Агенція «BeeZone», 2003. 384 с.

4. Бірюков В.В. Теоретичні основи інформаційно-довідкового забезпечення розслідування злочинів: моногр. Луганськ: РВВ ЛДУВС, 2009. 664 с.

5. Благута Р. І., Сибірна Р. І., Бараняк В. М. Криміналістика : навч. посібник ; за заг. ред. Є. В. Пряхіна. Київ : Атіка, 2012. 496 с.

6. Бондар М.Є. Вирішення почеркознавчих задач стосовно підписів, виконаних за допомогою технічних прийомів: метод. рекомендації. Сукманові. Київ: КНДІСЕ, 2004. 60 с.

7. Гевко І. Б., Ляшук О. Л., Хорошун Р. В. Конспект лекцій з дисципліни «Автотехнічна експертиза дорожньо-транспортних пригод». Тернопіль : Терн. нац. тех. універс. ім. Івана Пулюя, 2016. 164 с.

8. Грошевой Ю. М., Вапнярчук В. В., Капліна О. В., Шило О. Г. Досудове розслідування кримінальних справ : навч.-практ. посібник ; за заг. ред. Ю.М. Грошевого. Харків : Вид-во «ФІНН», 2009. 328 с.
9. Колеснік І. І. Методика розслідування злочинів проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Харк. нац. ун-тет ім. В.Н. Каразіна ; Харків, 2016. 225 с.
10. Очеретяний В. А. Організація і тактика проведення слідчого експерименту : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. ДДУВС ; Дніпропетровськ, 2015. 216 с.
11. Пиріг І. В. Теоретико-прикладні проблеми експертного забезпечення досудового розслідування : монографія. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2015. 432 с.
12. Розслідування злочинів : метод. рекомендації ; за заг. ред. П.В. Коляди. Київ : РВВ МВС України, 2004. 255 с.
13. Туренко А. М., Клименко В. І., Сараєв О. В., Данець С. В. Автотехнічна експертиза. Дослідження обставин ДТП : підручник для вищих навч. закл. Харків : ХНАДУ, 2012. 320 с.
14. Чаплинський К. О. Тактичне забезпечення проведення слідчих дій : монографія. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-тет внутр. справ; Ліра ЛТД, 2010. 560 с.
15. Ярамиш'ян Ш. Ш. Слідчий експеримент при розслідуванні злочинів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 1982. 24 с.

4.2. Допоміжна література:

1. Кофанов А. В., Кобилянський О. Л., Кузьмічов Я. В. та ін. Криміналістика: питання і відповіді : навч. посібник. Київ : Центр учбової л-ри, 2011. 280 с.
2. Настільна книга слідчого : наук.-практ. видання для слідчих і дізнавачів. 2-ге вид. перероб. і доп. / [Панов М. І., Шепітько В. Ю., Коновалова В. О. та ін.]. Київ : Видавничий дім «Ін Юре», 2008. 728 с.
3. Очеретяний В. А. Організація і тактика проведення слідчого експерименту : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. ДДУВС ; Дніпропетровськ, 2015. 216 с.
4. Пиріг І. В. Теоретико-прикладні проблеми експертного забезпечення досудового розслідування : монографія. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2015. 432 с.
5. Постіка І. В. Судова (криміналістична) фотографія: теорія і практика: моногр. Одеса, 2002. 296 с.
6. Писаренко І. В., Магера В. М., Ткаченко В. І., Чудновський В. В. Розслідування дорожньо-транспортних пригод. Київ : РІО МВС України, 1994. 336 с.
7. Розслідування злочинів, пов'язаних із вчиненням дорожньо-транспортних пригод : метод. рекомендації ; за заг. ред. П.В. Коляди. Київ : РВВ МВС України, 2004. 255 с.

8. Скільська Л. Д. Правові та криміналістичні засади фіксації результатів огляду місця події : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Прикарп. нац. ун-тет імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ, 2009. 203 с.

9. Туренко А. М., Клименко В. І., Сарасв О. В., Данець С. В. Автотехнічна експертиза. Дослідження обставин ДТП : підручник для вищих навч. закл. Харків : ХНАДУ, 2012. 320 с.

4.3. Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. <http://www.nbuv.gov.ua> – Бібліотека ім. Вернадського.
2. <https://nlu.org.ua> – Парламентська бібліотека.
3. <https://www.naiau.kiev.ua> – Сайт НАВС.
4. <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html> – Сайт Офісу Генерального прокурора.
5. <https://mvs.gov.ua/uk> – Сайт МВС України.
6. <https://www.npu.gov.ua> – Сайт Національної поліції України.
7. <https://ssu.gov.ua> – Сайт Служби безпеки України.
8. https://supreme.court.gov.ua/supreme/gromadyanam/perelik_sprav – Сайт Верховного суду.
9. <https://unba.org.ua> – Сайт Національної асоціації адвокатів України.
10. <http://kyivinstitute.com> – Сайт Київського інституту інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія».
11. <https://onua.edu.ua/ua> – Сайт Національного університету «Одеська юридична академія».
12. <https://sluga-narodu.com/beb> – Сайт Бюро економічної безпеки.
13. <https://dbr.gov.ua> – Сайт Державного бюро розслідування.
14. <https://nabu.gov.ua> – Сайт Національного антикорупційного бюро України.
15. <http://www.mon.gov.ua> – сайт Міністерства освіти і науки України.
16. <http://www.president.gov.ua> – сайт Президента України.
17. <http://zakon.rada.gov.ua> – сайт Верховної Ради України.
18. <http://www.reyestr.court.gov.ua> – сайт Єдиного державного реєстру судових рішень
19. <http://www.echr.coe.int/echr> – сайт Європейського суду з прав людини.

4.4. Міжнародні видання:

1. <https://www.wildy.com/isbn/9781509906246/the-political-constitution-of-eu-criminal-law-choices-of-legal-basis-and-their-consequences-in-the-new-constitutional-framework-hardback-hart-publishing>
2. <https://www.wildy.com/isbn/9781509914807/the-scope-of-the-enterprise-liability-for-joint-enterprise-murder-and-manslaughter-after-jogee-hardback-hart-publishing>
3. <https://www.wildy.com/isbn/9781509956142/modern-criminal-law-essays-in-honour-of-gr-sullivan-hart-publishing>

4. <https://www.wildy.com/isbn/9781509954223/the-transformation-of-criminal-jurisdiction>

**Доцент кафедри
кримінального процесу та криміналістики _____ Василь САВЧЕНКО**